

NADOMESTNA IZPOLNITEV KVOTE IN FINANČNE VZPODBUDE SKLADA RS ZA VZPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA INVALIDOV

Nina Kos, univ. dipl. prav.*

V tretji številki revije *Delo in varnost* je bil objavljen članek o kvotnem sistemu zaposlovanja invalidov v Sloveniji. Danes pa nekaj več o možnosti nadomestne izpolnitve kvote in o finančnih vzpodbudah za zaposlovanje invalidov.

Poglavitno vlogo v kvotnem sistemu zaposlovanja invalidov ima **Skład RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov**, ki izvaja nadzor nad izvajanjem kvotnega sistema in kot prvostopenjski organ odloča o dodelitvi finančnih vzpodbud za zaposlovanje invalidov. Skład je 29. julija 2004 ustanovila vlada RS, skupaj z Zavodom za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in Zavodom Republike Slovenije za zaposlovanje. Skład deluje od 8. oktobra istega leta dalje.

Spletna stran Sklada je <http://www.svzi.gov.si>, kjer najdete vse informacije v zvezi s kvotnim sistemom zaposlovanja invalidov in obrazce.

Področje kvotnega sistema zaposlovanja invalidov v RS urejajo predpisi:

1. Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (Uradni list RS, št. 63/04, 72/05, 100/05-uradno prečiščeno besedilo, v nadaljevanju: ZZRZI),
2. Uredba o določitvi kvote za zaposlovanje invalidov (Uradni list RS, št. 111/05, v nadaljevanju: Uredba),
3. Navodilo za izpolnjevanje obrazca prijave v zavarovanje za invalide (Uradni list RS, št. 10/05 in 43/05),
4. Pravilnik o merilih in postopku za določitev višine subvencije plače za invalide (Uradni list RS, št. 117/05),
5. Pravilnik o zaposlitvenih centrih (Uradni list RS, št. 117/05) in
6. Pravilnik o invalidskih podjetjih (Uradni list RS, št. 117/05).

ZZRZI je bil sprejet z namenom povečati zaposljivost invalidov in vzpostaviti pogoje za njihovo enakovredno udeležbo na trgu dela z odstranjevanjem ovir in ustvarjanjem enakih možnosti. Tako ureja pravico do zaposlitvene rehabilitacije, nekatera vprašanja zapo-

* Nina Kos je vodja pravne službe na ZVD Zavodu za varstvo pri delu, d.d., Chengdujska ulica 25, Ljubljana

slovanja invalidov, določa tudi druge oblike, ukrepe in vzpodbude za njihovo zaposlovanje ter način njihovega financiranja.

Za lažje razumevanje današnje teme oziroma kvotnega sistema pogledimo, kaj pomenita zaščitna zaposlitev in podporna zaposlitev.

ZAŠČITNA ZAPOSILITEV je zaposlitev, ki se izvaja le v zaposlitvenem centru. Ta je pravna oseba, ki poleg invalidov na zaščitnih delovnih mestih zaposluje še strokovne delavce in sodelavce iz 9. člena ZZRZI. Gre torej za zaposlitev invalida na prilagojenem delovnem mestu v prilagojenem delovnem okolju. Pogoje za ustanovitev in delovanje zaposlitvenih centrov določa pravilnik o zaposlitvenih centrih.

Izpolnjevanje pogojev ugotovi minister za delo, družino in socialne zadeve s posebno odločbo.

Invalidi, ki so zaposleni v zaposlitvenih centrih, dosegajo od 30 do 70 % delovnih rezultatov na konkretnem delovnem mestu in imajo odločbo zavoda RS za zaposlovanje o zaposljivosti le v zaščitni zaposlitvi.

PODPORNA ZAPOSILITEV je zaposlitev invalida na delovnem mestu v običajnem delovnem okolju. Invalidu in delodajalcu ter delovnemu okolju pa se nudi strokovna in tehnična podpora. Invalid ima odločbo zavoda RS za zaposlovanje in se šteje v kvoto za dva zaposlena invalida.

Da se invalida zaposli za podporno zaposlitev, morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- invalid mora biti usposobljen za opravljanje dela na konkretnem delovnem mestu,
- invalid mora biti motiviran in imeti še druge osebne lastnosti, ki zagotavljajo uspešno delo,

- izdelan mora biti individualiziran načrt podpore invalidu in delodajalcu in
- delodajalec mora biti pripravljen za sodelovanje in prilagoditev delovnega okolja ter delovnega mesta v skladu z izdelanim načrtom.

INVALIDSKA PODJETJA so kapital-ske družbe (d.d., d.o.o., komanditna družba) in zaposlujejo najmanj 40% invalidov. Gre za invalide, ki se zaradi invalidnosti ne morejo zaposliti ali zadržati zaposlitve pri delodajalcih v običajnem delovnem okolju, ker jim ne morejo zagotoviti delovnih mest.

Invalidska podjetja morajo v primeru, da zaposlujejo in usposablajo več kot tri invalide, imeti zaposlenega najmanj enega strokovnega delavca iz 9. člena ZZRZI. V nasprotnem primeru morajo imeti na vsakih 20 zaposlenih invalidov enega strokovnega delavca.

NADOMESTNA IZPOLNITEV KVOTE

Če delodajalec, ki je zavezanec za izpolnjevanje kvote, ne bo zaposloval invalidov oziroma jih bo zaposloval manj, kot bi moral, lahko sklene pogodbo o poslovnem sodelovanju z zaposlitvenim centrom ali invalidskim podjetjem. Pogodba se sklene v skladu z registriranimi dejavnostmi invalidskega podjetja. Delo po tej pogodbi pa opravijo zaposleni delavci v invalidskem podjetju. Skład prizna stroške dela v višini zneska 12 minimalnih plač za vsakega invalida, ki bi ga moral zavezanec zaposliti v okviru predpisane kvote. Zavezanec mora Skladu poslati pogodbo do 5. v mesecu, da se upošteva za pretekli mesec.

Pogodba o poslovnem sodelovanju mora vsebovati skupno pogodbeno vrednost brez DDV, stroške dela brez DDV (te stroške določa računovodski standard št. 15), število invalidov za nadomestno izpolnitev kvote in način plačila (lahko je mesečno, kvartalno,...). Pogodba je sklenjena za največ eno leto, vendar se njena veljavnost lahko podaljša.

Delodajalci - zavezanci so dolžni Skladu kvartalno poročati o realizaciji pogodbe o poslovnem sodelovanju.

Tako zaposlitveni centri kot invalidska podjetja morajo v svojih letnih poročilih poročati tudi o realizaciji sklenjenih pogodb o poslovnem sodelovanju z delodajalci - zavezanci, ki bodo na ta način izpolnjevali kvoto.

FINANČNE VZPODBUDE

Država je poskrbela tudi za sistem, ki delodajalce vzpodbuja k ohranjanju delovnih mest, primernih za invalide oziroma k zaposlovanju invalidov. Oblikovala je sistem finančnih vzpodbud:

1. Subvencije plače

Gre za pravico invalida, ki je zaposlen v zaščitni ali podporni zaposlitvi ali pa v invalidskem podjetju (zaradi njegovega doseganja nižjih delovnih rezultatov). Invalid odda vlogo na Sklad najkasneje do 20. v mesecu. Vloga mora vsebovati oceno doseganja delovnih rezultatov, ki mu jo dodeli izvajalec zaposlitvene rehabilitacije (to je ali javni zavod ali koncesionar) in odločbo zavoda RS za zaposlovanje za zaščitno ali podporno zaposlitev. Sklad kot prvostopenjski organ invalidu izda odločbo o pravici do subvencije plače. Na drugi stopnji o pritožbi odloča ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

Subvencija predstavlja del plačila invalida. Skupaj s plačo pri delodajalcu namreč tvori plačo za delovno mesto, za katerega ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi. Subvencijo izplača invalidu delodajalec, ki nato zahteva povrnitev izplačane subvencije od Sklada. Sklad povrne delodajalcu subvencijo v roku enega meseca od prejema zahtevka delodajalca.

Višina subvencije je različna glede na obliko zaposlitve:

- v zaščitni zaposlitvi je od 30 do 70 % minimalne plače in
- v podporni zaposlitvi ter invalidskem podjetju pa od 5 do 30 % minimalne plače.

Višina subvencije za posameznega invalida je odvisna od njegovega doseganja delovnih rezultatov.

2. Plačilo stroškov prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo

To vrsto vzpodbude lahko uveljavlja delodajalec, ki namerava zaposliti brezposelnega invalida za nedoločen ali za določen čas za najmanj 24 mesecev, vendar le pod pogojem, da ni drugega zavezanca za plačilo. Plačilo lahko znaša največ 70 % dejanskih stroškov delodajalca.

K svoji vlogi mora priložiti dokumente oziroma dokazila:

- izdelan načrt prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo,
- izjavo o nameravani zaposlitvi invalida,
- odločbo zavoda RS za zaposlovanje o zaposlitvi v podporni zaposlitvi in
- potrdilo zavoda RS za zaposlovanje o brezposelnosti invalida.

Odločbo o plačilu stroškov prilagoditve delovnega mesta in sredstev za delo izda Sklad, ki ravno tako plača stroške. O pritožbi odloča ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

3. Plačilo stroškov storitev v podpornem zaposlovanju

Če ima delodajalec invalida zaposlenega nad predpisano kvoto za nedoločen čas ali pa za določen čas za najmanj 24 mesecev in invalid nima več pravice do zaposlitvene rehabilitacije, lahko uveljavlja pravico do plačila stroškov podpornih storitev.

Vlogi, ki jo odda Skladu, mora delodajalec priložiti:

- individualiziran načrt podpore invalidu in delodajalcu, ki ga mora pripraviti v skladu z odločbo, ki jo izda zavod RS za zaposlovanje in
- odločbo zavoda RS za zaposlovanje o podporni zaposlitvi.

Sklad o plačilu stroškov storitev v podpornem zaposlovanju izda odločbo, vendar le do 30 ur mesečno.

4. Oprostitev plačila prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

Do te vrste finančne vzpodbude so upravičeni:

- delodajalci, ki zaposlujejo manj kot 20 delavcev in zaposlujejo invalide,
- delodajalci, ki zaposlujejo najmanj 20 zaposlenih in presegajo predpisano kvoto in
- samozaposleni invalidi.

Delodajalec odda vlogo na Sklad, ki izda odločbo o oprostitvi plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Oprostitev plačila prispevkov velja za invalide, ki so nad kvoto po kronološkem načelu.

Prispevki delodajalca in delojemalca za vse vrste plačil (plača, regres, ...) se obračunajo, vendar ne plačajo. Delodajalec je dolžan o oprostitvi plačila prispevkov poročati na obrazcu REK1. Odpisane prispevke mora prikazovati na posebnem kontu in jih namensko uporabiti v skladu z 61. členom ZZRZI. Gre za investicije v osnovna sredstva, ki so povezana z delom invalidov, izboljšavo delovnih razmer za invalide, ohranjanje in ustvarjanje novih delovnih mest zanje,

pokrivanje izpada dohodka zaradi večje bolniške odsotnosti in večjih težav iz tekočega poslovanja, izobraževanje in usposabljanje zaposlenih,...

Porabo sredstev nadzira davčna uprava RS. V kazenskih določbah ZZRZI je v 94. členu določeno, da gre v primeru, da se odstopljeni prispevki (sem sodijo tudi prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje) ne uporabljajo v skladu z namenom, za prekršek.

5. Nagrade za preseganje kvote

Delodajalci, ki:

- imajo najmanj 20 zaposlenih in presegajo predpisano kvoto,
  - imajo manj kot 20 zaposlenih in zaposlujejo invalide in
  - samozaposleni invalidi
- so upravičenci do nagrade za preseganje kvote.

Če je invalidnost posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, ki je nastala pri istem delodajalcu, delodajalec za takšnega invalida ni upravičen do nagrade za preseganje kvote, lahko pa ga všteva v kvoto.

Delodajalec odda Skladu vlogo in Sklad izda odločbo o višini denarne nagrade. Višina nagrade za preseganje kvote je 20 % minimalne plače mesečno za vsakega zaposlenega invalida nad predpisano kvoto. Delodajalec prejema nagrado največ šest mesecev zapored, vendar pod pogojem, da še vedno presegajo predpisano kvoto.

6. Letne nagrade za dobro prakso

Za podelitev letnih nagrad za dobro prakso Sklad vsako leto razpiše javni natečaj za podelitev letnih nagrad delodajalcem za dobro prakso na področju zaposlovanja invalidov. V javnem natečaju so opredeljena merila za izbor. Le ta pripravi odbor, ki ga imenuje minister, pristojen za invalidsko varstvo.

7. Druge vzpodbude

Država oziroma Sklad daje tudi druge vzpodbude na področju zaposlovanja invalidov in ohranjanja delovnih mest zanje ter druge razvojne vzpodbude.

Trenutno ima Sklad objavljen javni razpis, po katerem bodo delodajalci, ki so v času od 1. januarja do 31. decembra 2005 na novo zaposlili brezposelnega invalida, lahko prejeli denarno nagrado v višini 2.500.000,00 SIT za invalida.

VIRI

- že citirana veljavna zakonodaja
- spletna stran Sklada RS za vzpodbujanje zaposlovanja invalidov